

Tefsir Tarihi ve Usûlü 5/6/7/8/9/10 özet

not...Ben sadece üniteleri birleştirdim hepsini soru cevap şeklinden özete çevirdim hazırlayanlardan Allah razı olsun

Tefsir Tarihi ve Usûlü – Ünite 5 Özet

* Tefsir yöntem olarak 2 şekilde incelenir.

1) Dirayet Tefsiri (Akli, Rey) 2) Rivayet Tefsiri (Nakli, Me'sur)

*Rivayet Tefsiri

a)Yöntemleri

1) Kur'ân'ın Kur'ânla Tefsiri

2) Kur'ân'ın Rivayet (Sünnet, Hadis) ile tefsiri

b) Zaaf Noktaları

1) Uydurma haberlerin olması.

2)İsnatların hafzedilerek sadece metnin verilmesi. (Yani Ravi zinciri olmadan Hadislerin yazılması. Bunun en önemli örneği "Suyûti – ed-Dürrü'l-Mensur fi Tefsiri'l-Me'sur".)

3) İsrailiyat haberlerinin karışması.

Ahmed b. Hanbel 3 şeyin aslı yoktur sözünde "tefsirin" kast edildiği bundandır.

c)Rivayet Tefsiri Kitapları

1) Taberi – "Câmi'ul-Beyan an Tevili Âyi'l – Kur'ân"

Taberi, Yahya b. Sellâm'ın metodunu geliştirmiştir. En önemli Rivayet Tefsiri eseridir.

2) Leys es Semerkandi – "Tefsiru'l Kur'âni'l-Azim"

Es Semerkandinin bu eseri ilk Tasavvufi – İşari Tefsirin örneği sayılır. İtikade dair görüşü Maturidiliğe paraleldir.

3) Begavi – "Mealimu't-Tenzil"

Begavi, Şafii mezhebine mensup büyük bir alimdir. Muhyi's-Sünne ve Rükud-din gibi bazı lakaplar verilmiştir.

4) İbn Kesir – "Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azim"

İbn Kesir bu eserinde kendisinden önce gelen bir çok müfessirden nakillerde bulunur.

*Dirayet Tefsiri

a) Tanımı

Yalnızca rivayete bağlı kalmadan dil,edebiyat,mantık,kıyas ve diğer bazı ilimlerle Kur'ân'ı tefsir etmek demektir. Bu Tefsiri "Akli ve Rey" Tefsiri gibi isimlerde verilir /ve/veya/ isimlerle anılır.

b)Esasları

1) Müteşabih, alanın farkında olmak.

2)Yorumda delil ve karineye dayanmak, subjektif biçimde yorumdan uzak durmak.

3)Mezhep Taasubundan kaçınmak.

4) Delilsiz olarak, ALLAH (c.c.)'in, muradı konusunda görüş belirtmemek.

*Dirayet Tefsiri için Kur'ân da 3 alan var ki bunlar kesin olarak bilinemez.

1)ALLAH (c.c.)'in, Zatı ve Sıfatları ve Gaybi konular.

2)ALLAH (c.c.)'in, peygamberlerine bildirdiği alan. (Bu konuda söz söylemek sadece Peygamberlere ve O'nun izin verdiği kimselere kalır.)

3) Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, tebliğ etmeye memur olduğu alanlar.

bu da ikiye ayrılır. 1)Ancak işitmek yoluyla söz söylemenin caiz olduğu alan. (Nasih-Mensuh, Nüzul

Sebepleri, haşr, Mebde, Mead) 2)nazar ve istidlal yoluyla bilinecek alan. (Hükümler, meseller, öğütler.)

c) Dirayet Müfessirinin Uygulayacağı Yöntem

1)Tefsir edilen kavramı konu ve âyet'e mutabık olmalı.

2) Nüzul sebepleri gözetilmeli.

3) Ayetin ruhuna uymayan "detaylı sarf-nahiv kaidelerine, fıkıh ile fıkıh usulü meselelerine, akaid, kelam bunların münakaşasına dalmaktan uydurma hadislerden, kıssa ve haberlerden kaçınmak.

4)Müfessir zeki olmalı bir ayetin çeşitli vecihlere muhtemel olması durumunda tutarlı davranmalı.

d) Bazı Dirayet Tefsirleri

1)Râzi – "Mefahitu'l-Gayb"

Bazı alimler tefsirle ilgili şunu söyler "Râzi'nin Tefsirinde, Tefsirden başka herşey var." Bunun sebebi çok çeşitli meseleleri izah etmesindedir. Tefsirinde münazaralardan, seyahatlerden, başından geçen ilginç olaylardan bahseder.

2)Kâdi Beydavi – "Envâru't-Tenzil ve Esaru't-Te'vil"

Fıkıhta Şafii'dir. Eserinde Mu'tezile olan Zemaşşeri'nin Keşşaf adlı eserinden etkilenmiş, "Keşşafın, Sünni versiyonudur".Sadece Osmanlı alimleri eseri üzerine 60 civarında şerh ve haşiye yapmıştır.

3)Nesefi – "Medariku't-Tenzil"

Fıkıhdaki hükümleri Hanefi mezhebine göre aktarır. İbn Abbas'dan gelen tefsir rivayetlerini açıklamıştır. Keşşaf'dan etkilenmiştir.

4)Ebussuûd – "İrşadu'l-Akli's-Selim ilâ Mezaye'l-Kitabi'l Kerim"

Osmanlı Şeyhü'l İslamıdır. 2.Ebu Hanife lakabı verilmiştir. Keşşaf, Beydavi, Râzi gibi eserlerden etkilenmiştir.

5)Âlusi – "Ruhu'l Meâni fi Tefsiri'l Kur'ânîl-Azim"

Aslında Âlusi bir çok alim ve edebiyatçı yetiştiren büyük bir ailenin adıdır.Zemaşşeri, Râzi, Kâdi Beydâvi, Ebû Hayyân, Ebussuûd, Suyûti, İbnu'l-Arabi, ibn teymiyye'den etkilenmiştir.

TEFSİR ÜNİTE 6. özet

Ekol kavramının tanımı

Ekol kavramı, bir bilim ve sanat dalında ayrı nitelik ve özellikleri bulunan yöntem ve akım anlamına gelmektedir.

Tefsir ekolleri kavramı

Tefsîr alanıyla ilgili olarak tefsir ekolleri kavramı, tefsîr ilmi içerisinde müstakil niteliklere ve özelliklere sahip; kendi içinde yöntem ve prensipleri bulunan; ayrıca belli temsilcileri ve literatürü olan akım ve okullara verilen isimdir.

Tefsir ekollerinin ortaya çıkıp gelişmesinde en önemli etkenler

1) temsilcilerinin interdisipliner (değişik ilimlerde ihtisas sahibi) şahıslar olmasıdır. Yani, hem tefsîr alanı, hem de başka alanda uzman olan şahısların tefsîre dair çalışma yapmaları neticesinde ilgili akımlar ortaya çıkmıştır.

2) Hicrî birinci yıldan itibaren İslâm coğrafyasının genişlemesi, Arap olmayan unsurların Müslüman olması, İslâm toplumunda siyasi karışıklıkların baş göstermesi, akaid ve iman konusunda ihtilafların ortaya çıkmasıdır.

Tefsîr ekolleri içerisinde, "mezhebî tefsîrler" alanı

Ehl-i Sünnet başta olmak üzere Şîa, Mutezile ve Hâricîler kendi mezheplerinin doğruluğunu ispatlamak için bu iki kaynağa başvurarak görüşlerini bunlarla temellendirmek zorundaydı. Bu zorunluluk bir taraftan Kelâm ilmi içerisinde bir gelişmeye sebep olurken, diğer taraftan tefsîr bağlamında her grubun Kur'ân'ı tefsîr yöntemini de beraberinde getirmiştir. Her grup kendi mezhebine göre bir tefsîr geleneği oluşturmuş, böylece tefsîr ekolleri içerisinde, “mezhebî tefsîrler” alanı yerini almıştır.

TEFSİR EKOLLERİ

KLASİK TEFSİR EKOLLERİ

(19.yy öncesi) ÇAĞDAŞ TEFSİR EKOLLERİ

(19.yy sonrası)

Mezhebi (kelami)

Tefsir ekolü Fıkhi

Tefsir ekolü İşari

Tefsir ekolü Konulu

Tefsir ekolü Bilimsel

Tefsir ekolü İctimai

Tefsir ekolü

MUTEZİLİ ŞİA HARİCİ

NOT : Dikkat edilirse tabloda Ehl-i sünnet (Eş'ari ve Matüridi) ekolüne yer verilmemiştir. Tefsîr ilmi, temelde Ehl-i Sünnet mezhebinin doktrini çerçevesinde şekillendiği için Ehl-i Sünnet ekolünü müstakil olarak incelemeye ihtiyaç duyulmaz. 5.ünitelerde haklarında bilgi verilen müfessir ve tefsîrlerin hemen tamamına yakını Ehl-i sünnet ekolüne mensupturlar.

İslâm terminolojisinde mezhep dinin itikâdî ve amelî hükümlerini anlama ve yorumlama konusunda kendine özgü yaklaşımlara sahip olan düşünce sistemine verilen isimdir.

İman esaslarıyla ilgilenen mezheplere itikâdî mezhepler; ibadet, hukuk, ahlak ve insan-ilişkileriyle ilgilenen mezheplere de fikhî mezhepler denmektedir.

Tefsîr alanında “mezhebî ekol” kavramı, temelde itikat alanıyla ilgili olup bir anlamda Kelâm ilmi ile ilgilenen mezhepleri kapsamaktadır. Bu bağlamda itikâdî mezhepler Ehl-i Sünnetve Ehl-i bidat olarak iki kısma ayrılmaktadır.

Mezhebî tefsîr ekolleri, esas itibariyle mutezile ekolü , şîa ekolü ve hâricîyye ekolü olarak üç kısma ayrılmaktadır.

Mutezile tefsir ekolü Emevîler zamanında, hicri ikinci asırda Hişam b. Abdülmelik zamanında yaşayan Vâsıl b. Ata'nın kurmuş olduğu mezheptir.

Hasan Basri'nin ders halkasında yer alan Vâsıl, büyük günah konusunda hocasından farklı bir görüşe sahip olmasından dolayı ondan ayrılmış (itizal), bu yüzden de mezhebe “mutezile” (ayrılanlar) ismi verilmiştir.

Vâsıl b. Ata'nın hocası Hasan Basridir.

Mutezile, düşünce sistemini "usûl-i hamse" (beş temel prensip) üzerine kurmuştur. Bu beş prensip

- 1) Tevhid (Allah'ın zatında, sıfatlarında ve eylemlerinde tek olduğu inancı)
- 2) Adalet (Allah'ın hayrı yapması, şerrin meydana gelmesinde etkisinin olmaması)
- 3) Va'd-void (Allah'ın sözüne sadık kalması)
- 4) Menzile beynel menzileteyn (büyük günah işleyenin ne kâfir ne de mümin olacağı yani, fasık olduğu)
- 5) Emr-i bil ma'ruf ve nehyi ani'l-münkerdir (iyiliği emretmek, kötülöklere engel olmaktır).

Mutezile'nin Ehl-i Sünnet tarafından kabul edilmeyen temel görüşleri

"Kaderi inkâr ederler. İnsan'ın mutlak iradeye sahip olduğunu; kendi eylemlerini yarattığını benimserler. Allah'ın hayrı yarattığına; şerri yaratmadığına inanırlar. Allah'ın bazı kadim sıfatlarını ona nispet etmezler. Tövbe etmeden ölenlerin bağışlanmayacağını ve fasıkın ebedi olarak cehennemde kalacağını savunurlar."

Mutezile, Kur'ân tefsîrini özellikle tevhid ve adalet prensipleri üzerine temellendirmiştir. Bu prensiplerin dışında mutezile ekolünün dayandığı en önemli unsur Akıldır.

Mutezile âlimlerinin tefsîr yöntemi âyetleri öncelikle dilbilgisi ve belâğat ilmi açısından açıklamışlardır. Ancak zâhir anlam konusunda doktrinlerine ters düşen- bir problemle karşılaştıklarında mecaza başvurarak te'vîl yoluna gitmişlerdir. Özellikle de manası anlaşılmayan veya zor anlaşılan müteşabih âyetlerde, Arap dilinin kaide ve prensiplerini ihlal etmeden sembolik yoruma başvurmuşlardır. Allah'ın sıfatlarının bir kısmını tenzih doktriniyle yorumlarken, bir kısmını da inkâr yoluna gitmişlerdir. Kırâat farklılıkları konusunda, mezhepleriyle çelişen mütevatir kırâatları ve sahih hadisleri bile reddetmekten çekinmemişlerdir.

Mutezile, Kur'ân âyetlerinin imanla ilgili olanlarını çoğunlukla Kelâmî eserleri içerisinde izah etmişlerdir. Ancak bunun dışında Kur'ân tefsîri yazan müfessirleri de mevcuttur.

Ebû Müslim el-İsfahânî, Câmiü't-Te'vîl li Muhkemi't-Tenzîl; Kâdî Abdulcebbar, Tenzîhu'l-Kur'ân ani'l-Metâ'in; Şerif Murtezâ, Gureru'l-Fevâid ve Dururu'l-Kalâid; Zemahşerî, el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzîl. (Bu tefsîrlere içerisinde en meşhur olanı, Zemahşerî'nin Keşşâf'ıdır.)

Şîa, kelime olarak taraftar anlamına gelip terim olarak Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ali ve Ehl-i beytini halifelîğe layık gören ve halifelerin Hz. Ali soyundan gelmesi gerektiğine inanan topluluğun genel adıdır.

Şîa, kendi içinde mutedil ve aşırı olmak üzere iki temel kola ayrılır.

Şîa'nın genel olarak diğer mezheplerden ayrıldığı temel nokta imâmet/halifelik meselesidir.

Tefsîr bağlamında Şîa'nın büyük bir çoğunluğunu temsil eden mezhep İmâmiyye Mezhebîdir. İsnâ aşeriyye ve Caferiyye gibi adlarla da anılır.

İmâmiyye Şîasının tefsîr anlayışı Başta imâmet olmak üzere kendi temel inançlarıyla doğrudan ilgilidir.

İmâmiyye Şîasına göre, Kur'ân'ın bir zâhiri, bir de bâtını vardır. Kur'ân'ın bu iki bilgisi de imâmlardadır; onlar hem zâhiri, hem de bâtını bilirler. Hatta zâhirin peygamberlere; bâtının ise imâmlara ait

olduğunu bile iddia ederler. İmâmlardan herhangi bir rivâyet bulunmadığında Kur'ân'ın tefsîrini caiz görmezler. Onlar, Kur'ân'ın tümünün imâmları hakkında varid olduğunu iddia ederler. Aynı zamanda onların büyük bir kısmı, Kur'ân'ın sahabe tarafından tahrif edildiğine inanırlar. Ehl-i beyt dışında Hz. Peygamber'den gelen sahih haberleri uydurma nitelemesiyle kabul etmezler.

mutezile ve şîa'nın birleştiği noktalar Kur'ân'ın itikâda yönelik âyetlerinin tefsirinde mutezileyle paralel iken, geri kalan âyetleri "imâmet" doktrini başta olmak üzere diğer prensiplerini destekleyecek şekilde tefsîr ederler.

Ehl-i Sünnet tarafından kabul edilmeyen görüşleri İmâmiyenin imâmet ve imâmlarla ilgili görüşleri kabul edilmediği gibi, Kur'ân'a yaptıkları ilaveler ve bâtinî te'vîlleri de batıl sayılmıştır.

Önemli tefsirleri İmâmiye Şîasının en önemli tefsîrleri şunlardır: El-Kummî, Tefsîru'l-Kummî; Ebû Cafer et-Tûsî, et-Tibyân fi Tefsîri'l-Kur'ân; Tabressi, Mecmeu'l-Beyan fi Tefsîri'l-Kur'ân; Tabatabai, el-Mizan fi Tefsîri'l-Kur'ân.

Hariciye fırkası : Tahkim olayını Hz. Ali'nin kabul etmesinden dolayı Hz. Ali taraftarları (Şîa) arasından hilafetin zaten Hz. Ali'ye ait olduğunu; onun bu tahkim olayını kabulüyle hata ettiğini ileri süren ve Şîa'dan ayrılan yeni bir fırka oluşmuştur. "Hüküm, Allah'ındır" sloganıyla ayrılan fırka, Hz. Ali'ye bu tahkim olayına razı olmaması gerektiğini söylemiş, kabul görmeyince de Kufe'den ayrılarak "Hurara" denilen yere çekilmişlerdir. Bölgeye nispetle bu fırka, Haruriyye, Hz. Ali'den ayrılmasına nispetle de Hâriciyye olarak isimlendirilmiştir.

Haricilerin Kur'an tefsiri konusunda izledikleri yol Hâriciye fırkası Kur'ân'ın, lafız düzeyine son derece önem verirler, tefsir ve te'vîle ihtiyacı olmadığını benimserler. Kur'ân lafzının yüzeysel anlamıyla hareket ederler. Lafzın yüklendiği derin zâhirî anlamların varlığını kabul etmezler. Kur'ân metnini anlamada yardımcı olan "hadis, sahabe kavli, ümmetin icma" gibi unsurlara özellikle de mezheplerine aykırı olduğunda- itibar etmezler. Ancak âyetlerin tefsirinde kendi fikirlerini ispat konusunda zorlama te'vîllerden de kaçınmazlar.

Hâricîlere ait günümüze ulaşan tefsir ibaziye koluna mensup olan Muhammed b. Yusuf Itfiyyîş'in Himyanü'z-Zad ila Darî'l-Mead isimli 13 ciltten oluşan matbû tefsîrdir.

Mezhebî tefsîr ekollerinin ayırt edici özellikleri Mutezile tefsîr ekolü, akla önem verir ve mecâzî-sembolik yorumu önemser; Şîî tefsîr ekolü, 12 imâmı kutsal sayar ve sadece onların tefsîrine itibar eder; hâricî tefsîr ekolü ise Kur'ân'ın lafzını kanun düzeyinde görür; zâhirî tekanlamın varlığına inanır.

keşf, ilham ve sezgi yoluyla elde edilen bâtinî/ledünni bilgiyle Kur'ân âyetlerinin bir kısmını veya tamamını yorumlama yöntemine İşârî Tefsîr denir.

İşârî tefsîr yöntemi, Kur'ân'ı mutasavvıfların (sufilerin) yorumlama tarzıdır. Âyeti, zâhirinden çıkan anlamın ötesinde mutasavvıfın keşf ve ilham yoluyla elde ettiği bilgiyle yorumlamasını ifade etmektedir. Bir anlamda metnin bâtinî anlamının keşfidir.

Tasavvuf, amelî ve nazarî olarak iki kısma ayrılır. Buna göre işârî tefsir de ikiye ayrılır, bunlar İşârî sufi tefsîr ve nazarî sufi tefsir

İşârî sufi tefsîr : Ayetlerin, mutasavvıfların ilham ve keşf yoluyla elde ettikleri ve zâhirî manaya ters

düşmeyen bâtinî bilgiyle tefsîr edilmesidir.

nazarî sufi : Felsefilleşmiş nazarî tasavvuf ehlinin nazariyelerini desteklemek için âyetlere getirdikleri bâtinî şahsî yorumlardır.

İşârî tefsîrin kabul görmesi için müfessirler şu şartları ileri sürmüşlerdir: 1. Bâtinî anlamın, zâhirî anlama ters düşmemesi.

2. Bâtinî anlamın doğruluğunu teyid eden aklî veya naklî bir delilin bulunması.
3. Bâtinî manaya aykırı dini veya akli bir delilin bulunmaması.
4. Zâhirî mana olmaksızın sadece bâtinî mananın kastedildiğinin iddia edilmemesi gerekmektedir.

En önemli işârî tefsirler : 1) Sehl b. Abdullah et-Tüsterî, Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm;
2) Abdurrahman es-Sülemî, Hakâikü't-Tefsîr; Kuşeyrî, Letâifü'l-İşârât;
3) Necmüddin ed-Dâye, Bahru'l-Hâkaik ve'l-Me'ânî;
4) Nimetullah Nahcivânî, el-Fevâtihu'l-Îlâhiyye;
5) İsmail Hakkı Bursevî, Rûhu'l-Beyân.

Fıkhî tefsir konusu ve gayesi

Kur'ân'daki ibadet, muamelat ve ukubat ile ilgili amele yönelik âyetleri yorumlayan akıma verilen isimdir. Konusu, ahkâm âyetleridir. Gayesi ise Kur'ân'ın hükümlerini ortaya koymak suretiyle insanların dünya hayatlarını düzenleyip ahiret mutluluğunu kazanmalarını sağlamaktır.

“Fıkhî tefsîr ekolü”; literatürü de Ahkâmü'l-Kur'ân adıyla anılmaktadır.

Fıkhî tefsîrler, yapısı itibariyle İki kısma ayrılmaktadır: 1) Bir kısmı, Kur'ân'ın bütünü tefsîr etmekle beraber ahkâm âyetlerine ağırlık vermişlerdir. 2) Diğer bir kısmı ise sadece ahkâm âyetleriyle kendini sınırlayıp bu âyetlerin tefsirini yapanlardır. Bunların bir kısmı, sûre düzeni dikkate alınarak tertib edilmiş iken, bir kısmı da fıkhî konulara göre tasnif edilerek yazılmıştır.

Meşhur olan bazı ahkâm tefsîrleri ve yazarları şunlardır:

- 1- İmâm Şâfiî, Ahkâmü'l-Kur'ân;
- 2- Tahavî, Ahkâmü'l-Kur'ân;
- 3- Cessâs, Ahkâmü'l-Kur'ân; İl-Kiyâ el-Herrâsî, Ahkâmü'l-Kur'ân;
- 4- Ebubekir İbnü'l-Arabî, Ahkâmü'l-Kur'ân;
- 5- Kurtubî, el-Câmi' li Ahkâmi'l-Kur'ân;
- 6- Sâbûnî, Muhammed Ali, Revaiü'l-Beyan fi Tefsîri Ahkâmi'l-Kur'ân.

19. yüzyıl sonrasında Kur'ân âyetlerinin belli bir kısmıyla alakalı özel açıklama biçimlerine sahip yeni ekoller ortaya çıkmıştır. Bunların birçoğunun temelleri klasik dönemde mevcut olmakla birlikte sistemleşmesi ve müstakilleşmesi modern zamanlarda olmuştur. 19. Yüzyıl sonrası gelişen bu akımlara, çağdaş tefsîr ekolleri denmektedir.

Çağdaş tefsîr ekolleri Konulu tefsîr ekolü, ictimâî tefsîr ekolü ve bilimsel tefsîr ekolü olmak üzere 3 kısımdır.

Konulu Tefsîr Ekolü : Kur'ândaki bir konuyu, Kur'ân'ın temel hedef ve ilkelerine uygun bir şekilde belli usûller çerçevesinde bütüncül olarak araştırıp ortaya koyma yöntemine verilen isimdir.

“Konulu tefsîr”, Arap tefsîr literatüründe et-tefsîru’l-mevzûî olarak geçer.

Konulu tefsîr yönteminin gelişmesindeki etkenler :

- 1- Kur’ân’ın temel amacıyla uygunluk
- 2- Müfessire bütüncül bir yaklaşımı kazandırması; hataya düşmesine engel olması.
- 3- Çağdaş problemlere çözüm arayışı
- 4- İslâm davetçisine yardımcı olması
- 5- Oryantalistlerin Kur’ân hakkındaki iddialarına cevap verme.

Konulu tefsîr yöntemi, temelde üç kısma ayrılmaktadır:

1. Kur’ân merkezli konulu tefsîr: Bu da kendi içinde şu kısımlara ayrılmaktadır:
 - a. Konu tefsîri: Bu, kavram tefsîrinden daha kapsamlı ve geniş çerçevelidir.
 - b. Kavram tefsîri: Bu ise konu tefsîrinden daha dar çerçevelidir.
2. Sûre merkezli konulu tefsîr: Sûre merkezli konulu tefsîr, iki kısma ayrılır:
 - a. Sûredeki tek konunun tefsîri.
 - b. Sûrenin tüm konularının tefsîri.
3. Âyet merkezli konulu tefsîr: Kur’ân’daki bir âyet merkeze alınarak onunla ilgili diğer âyetlerden; ayrıca sünnet, sahabe ve tabiun sözleri, başkamüfessirlerin görüşleri ve sair referanslardan hareketle âyeti bütün yönleriyle inceleme şeklinde gerçekleştirilir.

Arap dünyasında ve gerekse ülkemizde en fazla önemsenen tefsir yöntemi Konulu tefsirdir.

Konulu tefsîri yöntem olarak inceleyen çalışmalardan bazıları şunlardır:

- 1-Müslim, Mustafa, Mebâhis fi Tefsîri’l-Mevzûî;
- 2- Fuda, Mahmud Besyuni, et-Tefsîru’l-Mevzûî ve Menhecü’l-Hakk fi Hidâyeti’l-Halk;
- 3- Hicazi, Muhammed, et-Tefsîru’l-Mevzûiyye fi’l-Kur’âni’l-Kerim;
- 4- Demirci, Muhsin, Konulu Tefsîre Giriş;
- 5- Güven, Şahin, Konulu Tefsîr Metodu.

Kur’ân’ın bir hidâyet kitabı olduğu düşüncesinden hareketle mesajını doğrudan bütüncül olarak insanlara ulaştırmayı ve toplumdaki sosyal, siyasal ve kültürel sorunlara Kur’ân’dan çözüm üretmeyi amaçlayan akıma İctimâî Tefsîr Ekolü denir.

İctimâî tefsîr ekolünün en belirgin yönü : Tefsîrde donukluğu ve durgunluğu aşmak; mesajın ötesindeki faydasız gramatik polemikler ve ileri detaylardan uzaklaşarak doğrudan mesaja yoğunlaşmaktır. Bir diğeri ise yaşanan çağda ortaya çıkan problemlere Kur’ân çerçevesinde çözüm üretmektir.

İctimâî tefsîr ekolü 19. yüzyılın son çeyreğinde pozitivizmin etkisiyle aklın sadece bilim, teknoloji ve pozitif ilimlerle özdeşleştirilmesine bir reaksiyon olarak MISIR ‘da ortaya çıkmıştır.

İctimâî tefsîr ekolünün ilk temsilcileri

- 1- Muhammed Abduhve telebesi Reşid Rıza, Tefsîru’l-Menâr;
- 2- Mustafa Merâğî, Tefsîru’l-Merâğî;
- 3-Kutup, Seyyid, Fi Zilali’l-Kur’ân.

İctimâî tefsîr ekolünün olumlu bulunan yönleri :

1. Körükörüne taklidi reddedip araştırma ve doğruyu bulma konusunda çaba gösterme.
2. Kur’ân mesajına engel olan ilgisiz ve faydasız bilgilerden, isrâiliyattan uzak durma.
3. Mezheplerin tesirinde kalmadan doğrudan ahkâma ve mesaja yönelme.

4. Kevnî âyetleri, pozitif bilimlerin ispat edilmiş verileriyle yorumlama.
 5. Sarf, nahiv ve benzeri ilimleri bir araç konumunda görüp yeterince kullanma.
 6. Belağatın anlamdaki fonksiyonuna binaen edebi dile ağırlık verme.
 7. Vahiy-vâkıa ilişkisini büyük ölçüde gerçekleştirme; bir taraftan Kur'ânın mesajını insanlara iletirken, diğer taraftan da toplumda ortaya çıkan problemlere çözüm üretme.
- İctimâî tefsîr ekolünün eleştirildiği noktalar :
1. Pozitivizmin etkisinde kalarak akla gereğinden fazla önem verme; hatta bazen onu naklin önüne geçirme.
 2. Buhari ve Müslim gibi muhaddislerin rivâyet ettiği bazı sahih hadisleri zayıf ve uydurma olarak niteleyip reddetme.
 3. Âlimlerin sahihliğini tescil ettiği bir kısım âhâd haberlere itibar etmeme.
 4. Lafızların zâhirine ters düşecek tarzda yorumlara gitme.

Kur'ân'daki evren, insan ve canlılarla ilgili kevnî âyetlerin, pozitif bilimlerin verileriyle tefsîr edilmesini amaçlayan akım ve ekole Bilimsel tefsir denir.

Bilimsel tefsîrin, dirâyet tefsiri nin başlamasıyla birlikte pratik olarak başladığı söylenebilir.

Bilimsel tefsîr ekolünün en önemli temsilcileri ve eserleri şunlardır:

- 1-Cevherî, Tantâvî, el-Cevâhir fi Tefsîri'l-Kur'ân;
- 2-Ahmed Muhtar Paşa, Serairu'l-Kur'ân;
- 3- Muhammed b. Ahmed el-İskendarani, Keşfu'l-Esrari'n-Nuraniyyeti'l-Kur'âniyye;
- 4-Seyyid Abdurrahman Kevakibi, Tabâiu'l-İstibdâd ve Masariu'l-İsti'bâd.

Bilimsel tefsîr ekolü, 20. Asırda Mısırlı Tantâvî Cevherî, el-Cevahir fi Tefsîri'l-Kur'ân eserle zirveye ulaşmıştır.

Cevherî bu tefsîre yönelişini "Kur'ân'da fıkhâ ait 150 âyet bulunurken, bilim ve fenle ilgili 750 âyet mevcuttur. Seleflerimiz fikhî âyetlere itibar edip onlara yoğunlaşmış, ancak kevnî âyetler üzerinde durmamışlardır. Halbuki Kur'ân'ın bizzat kendisi insanları kevnî âyetlerin incelenmesine ve araştırılmasına teşvik etmektedir." tanımlamıştır.

Bilimsel tefsîr ekolü ile Fikhî tefsîr ekolünün ortak noktası : Her iki ekolün ortak noktası, kendi alanıyla ilgili âyetlerle ilgilenmesidir; Bilimsel tefsîr ekolü, kevnî âyetleri; fikhî tefsîr ekolü ise ahkâm âyetlerini yorumlarlar.

Not : sonuç olarak ünite ile ilgili unutmamamız gereken maddeler:

- 1-Mutezile, akli tefsîr düzeyinde dirâyetin en keskin çizgilerini oluşturur.
- 2- İmamiye şii tefsîr, akla ehemmiyet vermekle beraber imâmlardan nakli önemseddiği için rivâyet yönü daha baskın bir ekol görünümündedir.
- 3- Hariciler ise hem dirâyet hem de rivâyet yönü çok zayıf ve lafız düzeyine mahkûm olan bir ekoldür.
- 4-Fikhî tefsîr, dirâyet tefsîrindeki ahkâm âyetlerinin parçacı tefsîrinin müstakilleşmiş şeklidir; hem dirâyet hem de rivâyet yönü vardır.
- 5-İşârî tefsîr ise, ahlak ve ibadet âyetlerine getirilen yorumların sûfi rengini temsil etmektedir.
- 6-Konulu tefsîr, dirâyet bağlamında yeni bütüncül bir anlama yöntemidir.
- 7-İctimai tefsîr ekolü, dirâyet yönteminin faydasız ve ilgisiz bilgilerinden bir arınma; mesaja dönme projesidir.
- 8- Bilimsel tefsîr ise, dirâyet bağlamında klasik tefsîrlerin kevnî âyet yorumlarının sistemleşmiş şeklidir.

ÜNİTE-7

KURAN LAFIZLARINA DAİR İLİMLER

- Kuran lafızları (elfazül kuran)
- Her biri kendi içinde müstakil bir çeşit olan belli prensiplere sahip kavramdır.
- Hakikat • Gerçek, öz, temel, akıl • Kelimenin ilk ve temel anlamda kullanılmasıdır.
- Mecaz • Kelimenin hakikat dışında başka bir anlamda kullanılmasıdır.
- Bir kelimenin mecaz olarak kullanılmasının şartları • Mecazi anlamı hakiki anlama bağlayan bir bağın bulunmasıdır. Buna alaka denir.
- Hakiki anlamın kastedilmediğine dair bir ipucunun bulunmasıdır. Buna karine denir.
- Luğavi hakikat • Lafzın umumi dildeki anlamıyla kullanılmasıdır.
- Luğavi mecaz • Lafzın umumi anlamı dışında kullanılmasıdır.
- Şeri/dini hakikat • Kelimenin dindeki terim anlamıyla kullanılmasıdır.
- Şeri/dini mecaz • Kelimenin dindeki anlamı dışında başka anlamda kullanılmasıdır.
- Umumi örfi hakikat • Kelimenin luğvi anlamı dışında insanların kazandırdıkları anlamıyla kullanılmasıdır.
- Umumi örfi mecaz • Kelimenin umumi örfi anlamının dışında kullanılmasıdır.
- Hususi örfi hakikat • Kelimenin özel bilim dalındaki anlamıdır.
- Hususi örfi mecaz • Kelimenin özel bilim dalındaki anlamının dışında kullanılmasıdır.
- Akli mecaz • Bir alakadan dolayı bir eyleminin gerçek faillinden başkasına isnad edilmesidir.
- Luğavi mecaz • Hakiki anlama engel olan bir şeyin olmasıyla lafzın konulduğu mananın dışında kullanılmasıdır.
- İstiare • Bazı sebeplerden dolayı kelimenin gerçek anlamı dışında kullanılmasıdır.
- İstiaresinin unsurları • Müstear: istiare lafzı
- Müstearun leh: kendisi için istiare yapılan unsur.
- Müstearun minh: kendisinden istiare yapılan unsur.
- Hakiki anlam kullanmaya engel karine.
- Benzetme yönü (alaka).
- İstiare müfrede • Lafız düzeyinde yapılan istiaresidir.
- İstiare i asliyye • Kullanılan lafzın türemeyen bir isim olduğu istiare çeşididir.
- İstiare i tebeiiyye • Kullanılan lafzın fiil edat olduğu istiare çeşididir.
- İstiare i musarraha (açık istiare) • İstiare unsurlarından mestearun minhin zikredildiği istiaresidir.
- İstiare i mekniyye (kapalı istiare) müstearun minhin hazfedildiği, ama ona bağlı bir unsurun zikredildiği istiare çeşididir.
- İstiare i mürekkebe (istiare i temsilliyye) • Terkip tamlama düzeyinde bulunan istiaresidir.

Ünite 8

Açık manası başka bir konuyla karışmayacak derecede net olan ve tek manası bulunan ayetlere Muhkem denir.

Birçok manaya ihtimali olan ve bu manalardan birini tayin edebilmek için harici bir delille ihtiyacı olan ayetlere Müteşabih denir.

muhakem müteşabih konusunda teknik içeriğe sahip merkezi önemdeki ayet Al-i imran 7.ayettir. Farzedelim ki ömrünün son günlerini yaşayan büyük bir alim sahip olduğu bilgileri 3 yaşındaki oğluna aktarmak istiyor.bunun

için alimin önünde sadece şu 2 seçenekler bulunmaktadır. Bunu söyleyen alim Muhammed Şehrurdur. müteşabih ayetlerin 3 kısımda incelendiğini ifade eden Ragıp İsfahani dir.

Müteşabih ayetlerin incelenmesi • mutlak müteşabihleri ancak Allah bilir. Kıyamet gibi insanın sebeplere sarılarak manasını bilebileceği izafi müteşabihlerdir. mesela garip lafızlardan muğlak hükümler böyledir. Bilgisi sadece ilimde derinlik kazanmış bazı kimselere tahsis edilmiş müteşabihlerdir.

Usul alimleri müteşabihleri • muhkemlerle karşılaştırıldığında manası bilinebilenler hakikatini bilmeye imkan bulamayanlar şeklinde incelemiştir.

Allahın müteşabih sıfatları bilinir gibi görülsede bu sıfatların Allaha isnadı beşer açısından imkansızdır. Bu durumda yapılması

gereken şey bu sıfatların delaletlerini Allaha havale etmek. müteşabih sıfatlara bu açıdan yaklaşan kesim Selef mezhebidir.

Selef mezhebi düşüncesine sahip olanlar • Evzai

süfyani sevri

malik b. enes

imam şafii

Manaları sadece Allah tarafından bilinenler hariç müteşabihlerin bleli usul ve kurallar çerçevesinde tevil edilebileğini kabul

eden görüş Halef mezhebi dir.

Kurandaki çelişki vehminin ortadan kaldırmaya çalışan kuran ilmine Müşkilü'l- Kuran denir.

Kuranda çelişki vehmini ortadan kaldıran kurallar • hüküm hususunda medeni olanlar mekki olanlara tercih edilir.

2 hükümden biri mekkelilerin duruma diğeri mekkelilerin duruma ait olursa medinelilerin ahvali tercih edilir.

2 hükümden birinin zahir manası müstakil bir hükme diğeri ayetin ise sadece lafzı bunu iktiza ederse müstakil hüküm ifade eden ayet tercih olunur.

2 ayetten her biri zahirde bir hükme işaret ettikleri halde ayetlerden biri umum diğeri tahsis olarak hükme işaret ediyorsa bu durumda tahsis içeren ayet tercih edilir.

Ayetler arasında çelişki vehminin doğmasının nedenleri • ortaya çıkan hüküm çeşitli şekillerde görüldüğü için çelişki vehmini uyarabilir.

Konu farklılığı

Fiilin farklı yönlerine işaret edilmesiyle ortaya çıkan çelişki vehmi

hakikat ve mecaz ayırımına dikkat edilmemesinden kaynaklanan çelişki vehmi.

Çeşitli vecihlerle oluşan farklılıklardan kaynaklanan çelişki vehmi

Bir ifadenin önünde ve arkasındaki birimlerle sergilediği ilişkiler bütünü Siyak tanımlar.

Siyak ilkesi doğrultusunda geliştirilen kuran sınıflandırması • ayet içi siyak münasebeti

ayetler arası siyak münasebeti

farklı konular arası siyak münasebeti

sure içi siyak münasebeti

sureler arası siyak münasebeti

bütün kuran içi siyak münasebeti olmak üzere 6 temel unsur yer alır.

Kuranın benzeri rahatlıkla ortaya konabilirdi ancak Allah buna engel olmuştur görüşüne İcazda sarfe teorisi denir.

İcazda sarfe teorisi İmam İbrahim nazzam isnad edilir.

Kuranın icaz yönleri

- dil ve nazım yönüyle icaz

gaybi icaz

ilmi icaz

medeniyet inşası yönüyle icaz.

Kuran ne şiirde ne nesir o sadece kurandır sözü Tâha hüseyin e aittir.

Hatta ar apça bilmeyen bir avrupalı bazı surelerin okunmasında etkilenmektedir. Muhammed'in kinle körelememiş çağdaşlarının kurandan nasıl etkilenmiş olduklarını varın siz hesap edin diye bahseden oryantalist Regis blachere dir.

-filolojik bakımdan kuranın uslubu dikkat çekici bir mükemmeliyettir. Diyen islam karşıtı papaz Henri lammens dir.

Kuran dünyanın edebi eselerinden biridir sözü Goldziher e aittir.

En seçkin arap ediplerinin kıymet itibariyle kurana denk olabilecek bir şey yazamamaları şaşılacak Bir şey değildir. Sözü palmer e aittir.

Kuran sahip olduğu ikna gücü belagat inşası itibariyle seviyesine erişilemeyecek bir kitaptır. İslam aleminde görülen bütün ilim ve irfan dallarının hayat uyandırıcı inkişafı kuran sayesinde gerçekleşmiştir. sözü yahudi alim ve araştırmacısı hirshfield e aittir.

-Kuranında gramer yapısını inceleyen ilim dalına Kuranın irabı (irabu'l-kur'an)denir.

Esbab-ı Nüzul : Nüzul sebepleri anlamına gelen bu ifade Hz. Peygamberimizin risalet döneminde meydana gelen ve Kur'anın bir veya bir kaç ayetinin ya da bir suresinin inmesine yol açan olayı durumu ve soruyu ifade etmek üzere kullanılan tabirdir.

Kur'anı Kerimin bütün ayetleri belli sebeplere bağlı inmemiştir. Alimler sadece 500 kadar ayetin iniş sebeplerinin bulunduğunu tesbit etmişlerdir. Kur'anın Hz. Peygamber (sav) döneminde belirli olaylara cevap olarak inmesi sonra ki dönemde müfessirlerin Kur'anı yorumlarken başvurdukları önemli bir tarihi referans ve anlama yöntemi haline gelmiştir.

Esbab-ı Nüzulün Çeşitleri ;

1. Doğrudan Hz. Peygamber'e (sav) yöneltilen sorulara cevaben inen ayetler
2. Toplumda infiale sebep olan bir olay hakkında inen ayetler
3. Herhangi bir meselenin dini hükmünü beyan etmek için nazil olan ayetler

Esbab-ı Nüzulü Bilmenin Faydaları ;

1. Nüzul sebepleri bilindiği zaman ayetlerin manalarını anlamak kolaylaşır
2. Nüzul sebepleri bilindiği çeşitli konularla ilgili hükümler içeren ayetlerin hikmetlerini tesbit etmek kolaylaşır
3. Bazen bir ayetin zahir anlamı açık bir şekilde anlaşılır. Ancak ayet ile kastedilen asıl mana onun nüzul sebebi bilindiği zaman ortaya çıkar.
4. Herhangi bir ayetin özel olarak bir şahıs hakkında inmediği zaman belli bir kişi hakkında nazil olmuş gibi kullanılır.

Esbabun Nüzulle İlgili Bazı sorunlar ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar ;

1. Ayetlerin nüzul sebeplerini bilmek son derece önemli ise de bunları bilmeden Kur'anı anlamanın

imkansız olduğunu söylemek doğru değildir. Nüzul sebepleri Kur'an ayetlerinin 500 kadarına tekabül eder. Bu rivayetlerin bir kısmı zayıf rivayetler kategorisindedir. Nüzul sebeplerini Kur'anı anlamada yardımcı unsur olarak görülmelidir.

2. Ayetlerin iniş sırasını bilmek , Kur'anın nüzul tarihini tesbit etmek açısından önemli ise de Kur'anın bir kitap olduğu ve dinin kemale erdiği gözönüne alındığında tilavet tertibine göre okunması arasında çok fazla fark yoktur.

3. Nüzul sebepleri her ne kadar özel olsa da bunların hükümlerinin genel olduğu unutulmamalıdır.

4. Nüzul sebebiyle ilgili rivayetlerde oldukça abartılı ve hatta asılsız bilgilerde yer verilmiştir.

5. Nüzul sebepleri Kur'anın iniş süresince vuku bulmuş olaylarla ilgili bir kavramdır.

6. Nüzul sebeplerinde aynı ayetle ilgili birbirinden farklı rivayetler nakledilir.

Nüzul sebepleri sadece Hz. Peygamber (sav) döneminde olan hadiselerle ilgilidir. Peygamberlik (sav) öncesi ya da Peygamberin (sav) vefatından sonra meydana gelen olaylar nüzul sebebi olamazlar. Nasih-Mensuh ; Kelime anlamı nesh , yok etmek , gidermek bir şeyi bir yerden başka yere nakletmek ve yazmaktır.

Dini terim olarak nesh , herhangi şer'i hükmün yerine başka bir şer'i hüküm gelerek öncekinin hükmünü ortadan kaldırmasıdır.

Hükmü kaldırılmış olan ayete " mensuh"

Hükmü ortadan kaldıran ayete de " nasih" denir.

Nesh Türleri ;

1. Kur'anın Kur'anı neshi
2. Kur'anın sünneti neshi
3. Sünnetin sünneti neshi
4. Sünnetin Kur'anı neshi

Kur'an'da Neshin Varlığını Kabul Edenlerle Etmeyenlerin Delilleri

1. Bazı ayetlere vardır ki neshi kabul edenlere göre Kur'an'da hükmü kaldırılan ayetler bulunduğu delildir.
2. Kur'an ayetleri arasında neshin vuku bulunduğu görüşünde olanlar bu konuda alimlerin icma ettiğini ileri sürmektedir.
3. Kur'an ayetleri arasında neshin vuku bulunduğunu söyleyenler bu konuda rivayet edilen haberleri delil gösterirler. Kur'an'da neshin olduğunu ispat etmek için daha güçlü delillere ihtiyaç vardır. Zira hükmünü ortadan kaldırdığınız metin ilahi kelimedir.
4. Neshi kabul edenler aklen de neshin vuku bulabileceğini söylemektedirler.
5. Neshi kabul edenler nasih ve mensuh ayetlerin anlam itibarıyla birbiriyle uzlaştırılmayacak kadar çelişkili olması gerektiğini düşünür. Nesh ilişkisi olduğu söylenen ayetlerde tahsis , takyid , tedricilik gibi hususların mevcut olduğu öne sürülür.
6. Kur'an'da neshin var olduğunu söyleyenler nasih ayetin , mensuh ayetten sonra gelmiş olması gerektiğini ileri sürerler.
7. Kur'an'da neshi kabul edenlere göre hem nasih , hem de mensuh dini bir hükümle ilgili olmalıdır.

Kur'an'daki Neshin Çeşitleri

1. Hükmü mensuh metni baki ayetler
2. Hükmü baki metni mensuh ayetler
3. Hem hükmü hem de metni mensuh ayetler

Kasasu'l Kur'an (Kur'an Kıssaları)

Kök itibariyle k-s türemiş kelimededen olan iz sürmek , peşinden gitmek , bir haberi ya da sözü açıklamak , bildirmektir.

Kur'an'da üç tür kıssa bulunmaktadır :

- a. Allah elçilerini , elçilerin getirdikleri mesajları ve bu mesajları ümmetlerinin gösterdikleri tepkilerini anlatır.
- b. Geçmişte yaşayan bazı topluluklar hakkında anlatılan kıssalar
- c. Hz. Peygamberin (sav) dönemindeki olaylarla ilgili olan kıssalar.

Kur'an Kıssalarının Özellikleri ;

1. Kur'an bir çok kıssadan müteşekkil bir kitap görünümündedir.
2. Kıssalar Allah'ın tarih boyunca elçiler aracılığıyla insan varlığına gönderdiği mesajları müspet yada menfi insani tutumlara verdiği cevapları anlatır.
3. Kur'an'da dünya ve ahiret ikilisi birbirlerinin alternatifi olarak kullanılmaz.
4. Kur'an kıssalarının özelliklerinden birisi da tekrar edilmeleridir.

Kur'an'daki Kıssaların Hedefleri ;

1. Tevhid , nübüvvet ve ahiret inancı gibi itikadi konuları önceki ümmetlerin kıssalarını anlatarak tahkim olmak.
2. Hz. Peygamberimizi (sav) ve müminleri teselli etmek için ve önceki Peygamberlere ümmetlerinden misallar vererek bütün Peygamberlerin tebliğ yaptığını , her ümmeti benzer sıkıntılardan geçtiğini anlatmak.
3. İslam topluluğuna Hz. Eyyub'un sabrını, Hz. Yusuf'un iffetini, Firavunun zülmünü anlatarak doğru olan yola dikkat çekmek.
4. Akla ve kalbe hitap ederek toplumu eğitmek ve yetiştirmek
5. Anlatılan kıssalardan ortak bir prensibe ulaşmak ve fikir vermek.

Kur'an Kıssalarına Dair Bazı Problemler

1. Kur'an'daki kıssaların büyük çoğunluğu tarihte olan vakalarla ilgilidir. Kutsal kitaplarda önemli olan verilmek olan mesajdır. Kur'an'ın lafzen ve manen mucize oluşu , Kur'an'daki her bilginin uygun şekilde nakledilmiş olmasıdır. Mesela " İşte bunlar Allah'ın ayetleridir. Biz onları sana hakikate uygun olarak anlatıyoruz" ayeti kerime Kur'an 'daki kıssaların gerçeğe uygun olduğunu ifade eder.
2. Kur'an'da hangi kıssanın anlatılacağına karar veren Şüphesiz ki yüce Allah'dır.
3. Edebi üslup içerisinde anlatılan kıssaların tarihsel gerçekliğinin olup olmadığı önemli değildir. çünkü ; anlatım tarzı bir olayı hakikati ile anlatmak için değil bir mesajı en uygun temsille muhataba iletmek için kullanılmıştır.
4. Kur'an bir tarih kitabı olmadığı için kıssalarda tarihi bir bilgi bütün olarak bulunmaz. Kur'an'da kronolojik bir anlatımla naklediliyor gibi görünen tek kıssa , Hz. Yusuf'un (as) kıssasıdır. Kur'an'ın kıssalarındaki bu tarihsel boşluklar bazen uydurma haberlerle ve israiliyat türü rivayetlerle

doldurulmaktadır.

Kur'an Tefsirinde İsrailiyat

İsrailiye kelimesinin çoğulu olan İsrailiyat , Yahudi , Hıristiyan ve diğer kültürlerden İslamiyete giren rivayetler bütünüdür. İbn Haldun, ilk müslümanların özellikle güneş , yıldızlar, ay , kainatın yaratılması gibi kevnîyat konularını Ehli kitap mensuplarına sorduğunu nakletmektedir. Kabul Ahbar gibi Kitab- Mukaddes bilgisine sahip kişilerin rivayetleri tefsir kitaplarını doldurmuştur.

Taberi'nin "Camiul- Beyan"ında bir çok israili rivayetin bulunması kesinlikle o tefsirin değerini düşürmez. İsrailiyatın aktarılması ne o rivayetin doğru, ne de o müfessirlerin güvenilmez olduğunu gösterir. Kur'an'dan herhangi bir ayeti anlamakta zorluk çeken inananların Ehli kitap bilgisine başvurmaları tamamen iyi niyetlerden Kur'anı anlamaya yönelik çabalardan kaynaklanmaktaydı.

İsrailiyatın Kur'an Tefsirine Giriş Yolları

1. Önceki kültüründen kendisini kurtaramayan mühtedilerden gelen nakiller
2. israili rivayetleri tashih etmek için İsrailiyata müracaat edenler
3. Ehli kitap hanımlarıyla evlenme izninin doğurduğu mevcut ortamda yetişen yorumcular
4. İslam düşmanlarının İslam'ın ruhunu kirletmek için uydurulmuş rivayetler
5. Bazı hikayecilerin hoşça gitmesi için uydurdukları rivayetler
6. Ehli sünnete karşı olan fırkaların uydurdukları rivayetler
7. İsrailiyatın bir kısmı da bir şeyi izah etmek için karıştırmıştır.

İsraili Haberlerin Çeşitleri ;

1. Senedi sahih olup Kur'an'a ve sünnete makbul olan haberler.
 2. Yalan olduğu bilindiği halde bazı müfessirler tarafından nakledilmiş, bazıları kabul etmemiş,
 3. Sıhhati tam olarak bilemediğimiz ne kabul ne de rededebileceğimiz rivayetler
- Sahabe de İsrailiyata müracaat etmiş ve titizlikle değerlendirmiştir. Müracaat ettikleri konular ;
- a. İtikadi konular
 - b. Hz. Peygamberin (sav) izah ettiği meseleler
 - c. İlgilenilmesinde hiç bir faydası olmayan polemikler
 - d. Fıkhi hükümler

İsraili haberleri nakleden bazı isimler şunlardır ;

Kabul Ahbar , Abdullah b. Sellam el-Ensari , Vehb b. Münebbih ve Abdülmelik b. Abdilaziz b. Cüreyc
Ünite 10

Kur'an'ı anlama ve yorumlamada yeni yönelişler dendiğinde Hindistan Malezya Endonezya Mısır Fas Suudi Arabistan ile Avrupa ve Amerika bölgelerde yeni gelişmeler olmuştur.

Ömer Nasuhi Bilmen tefsirinin genel özelliği Zaman bakımından yeni ancak yöntem ve içerik açısından eski bir çalışma olması

Kur'an'ı anlama ve yorumlamada yeni yönelişlerin doğuşunu hazırlayan sebeplerin başında Müslüman entellektüellerin batı dünyasındaki gelişmelerden etkilenmiş olmaları gelir.

Müslüman entellektüellerin batı dünyasındaki gelişmelerden etkilenmeleri Bazen doğrudan batı karşısında tavır almak bazen de Müslüman toplumların batı karşısında bugün içine düştüğü duruma bağlı olarak şekillenen bir pozisyon almak şeklinde tezahür etmiştir.

Batıya karşı bir duruş almak gerektiği kanaatindeki Müslümanların bir kısmı tam bir ret mantığı ile cephe almışken bazıları kayıtsız şartsız kabul mantığı ile hareket etmiştir.

Kur'an'ı anlama ve yorumlamada yeni yönelişlerin dikkat çekici bir özelliği öze dönüş söylemi ile Kur'an'a dönüş savunmalarıdır.

Kur'an'ı merkeze alan okumaların tabii bir neticesi sünnet konusundaki menfi yaklaşımların ortaya çıkmasıdır.

Rivayet eksenli tefsirler Sünnet konusunda menfi yaklaşımların ortaya çıktığı modern dönemde eleştiriye tabi tutulmuştur.

Sünnet konusunda menfi yaklaşımların ortaya çıktığı modern dönemde dönemde israiliyat konusunda büyük hassasiyet gelişti.

Bu dönemde bidatçiliğe mezhepçiliğe taklitçiliğe karşı sert eleştiriler olmuştur.

Yeni yöneliş sahiplerince yazılan tefsirler Kur'an'ı önemli bir kısmı Kur'an'ın ezeli kelimeler olduğu düşüncesini reddederek tarihselci bir bakış açısıyla yorumlamıştır. bazı tefsirlerde rasyonalist bir bakış açısıyla yorumlanmıştır.

Tarihselciliğin görevi gerçeği anlayabilmek için tarihte gerçeğin oluşma koşullarını gösterir.

Tarihselcilik kavramı batıda 17.yy rastlamakta ise de bir terim olarak hüsnükabul görmesi 18.yydan sonradır.

Epistemolojik ve metodolojik açıdan beşeri bilimlerin de tabiat bilimleri kadar özgür olması gerektiğini savunan düşünür Vico dur.

Wilhelm Dilthey saf akıl diye savunulan tabiatçı bir aklın olamayacağını iddia etti.

Doğa bilimleri ve beşeri bilimler arasındaki fark. Doğa bilimleri "açıklamakta" beşeri bilimlerde "anlamakta".

Çünkü tabiat olayları "açıklanabilir" hadiseler ama olayların ruhu sadece "anlaşılabilir"

Kur'an vahyinin tarihsel olduğunu geçmişte ilk defa iddia eden fırka Hz. Peygamberin kendi kavminin dili ile gönderildiğini söyleyen Berahime dir.

Hz. peygamberin mesajı evrensel değildir diyen Nusaybinli bir Yahudi olan ve İsevilik fırkasının da başı sayılan Ebu İsa İshak b. Yahya dır.

sebepleri; birincisi: Kur'an arap diliyle indirilmiştir. arap diliyle inen bir kitabın arap olmayanlar hüccet olması beklenemez.

İkincisi: her peygamberin kendi kavminin diliyle gönderilmiş olduğu gerçeğidir. Muhammed peygamberinde Araplardan başka kavmi olmadığına göre Kur'an yalnızca Araplara gönderilmiş olmalıdır.

Son dönemde Kur'an'ın tarihsel bir metin olduğunu ve günümüz için geçerli olmayan bazı hükümleri bulunabileceğini ileri süren pek çok modernist yazar Mutezileyi referans alıyor.

Mutezilenin bu konudaki görüşü Kur'an'ın mahluk (yaratılmış) olduğu düşüncesini

savunur. mutezileden hiç kimse Kur'an mahluktur derken onu tarihselci bir bakış açısıyla ele almış değildir.

Tefsirindeki bazı yorumları tarihselci bakış açısının önemli argümanlarına benzeyen ama tarihselci söylem tarafından pek de bilinmeyen isim h.333 tarihinde vefat eden Maturidi dir.

Tarihselci düşünürlerin Kur'an kıssaları hakkındaki düşünceleri Kur'an kıssalarında önemli olanın lafızlar değil manalar olduğunu;dolayısıyla manayı yansıttığı sürece lafızlarda birbirinden farklı ifadelerin kullanılabileceğini söylerler.

Kıssalar çerçevesinde Kur'an ayetlerini tarihsel metinler olarak değerlendiren ilk sistematik çalışma (Kur'an kıssalarının tarihsel veriler olduğunu bu verilerin o dönem Araplarının bilgileri yada dil üslupları çerçevesinde serdedilmiş bilgilerden ibaret olduğunu savunan) Halefullah'ın "Kur'an'da Öyküleme Sanatı" adlı eseridir.

Günümüz İslam dünyasında tarihselci bakışa üç yaklaşım vardır:

Birinci grup;tarihselciliği İslami ilimlerin tecdidi noktasında zorunlu bir mecra olarak görürler.(modernist düşünürler)

İkinci grup;tarihselci yaklaşımı bütünüyle reddeden ve kökeni itibarıyla Batılı olan bu yaklaşımın – muharref kitaplar açısından olsa da - tahrife uğramayan Kur'an açısından yıkıcı sonuçları olacağını savunanlar

Üçüncü grup;varoluşsal bir durum olarak tarihsel materyallerden yararlanmak gerektiğinesasen nasih-mensuhasbab-ı nüzul gibi İslami tefsir geleneğindeki pek çok Kur'an ilminin tam olarak bu meseleyle ilgili olduğunu dolayısıyla tarihselci bakış açısının geleneğimize bütünüyle aykırı düşmediğini söyleyenler.(bu grupta yer alanların itirazıKur'an ahkâmının tarihsel addedilerek yürürlükten kaldırılması teşebbüslerinedir.)

Semantik(anlambilim) kök olarak Grekçe'den gelir.

İlmi bir disiplin olarak semantik .Bir dilin temelini oluşturan kelimeleri ayrıntılı bir şekilde tahlil ederek anlamlarını doğru bir şekilde ortaya koyma demektir.

Semantik bir kelimenin anlamını öncelikle lügavi/etimolojik açıdan doğru bir şekilde tespit etmeye çalışır.

Daha sonra bu kelimelerin kendi dönemi içerisinde geçmiş olduğu almam değişikliklerini inceler. Son aşamada ise kelimelerin tarihi süreç içerisinde kazandığı ya da kaybettiği anlamları araştırır.

Kelimelerin kendi dönemleri içerisindeki kullanımlarına eşsüremli(senkronik) incelemeye ulaşılır.

Kelimelerin gelişen tarihsel süreçteki kazanımlarına ya da kayıplarına artsüremli(diyakronik) incelemeye ulaşılır.

İyi bir tefsir yazmanın vazgeçilmez şartı Etimoloji (kökenbilim)dir.

Çokanlamlılık eşanlamlılık gibi semantiğin alt konuları Tefsir usulünün Garibu'l Kur'an vucuh nezair gibi konu başlıklarında incelenmiştir.

Semantik ilminin bir disiplin olarak kuruluşu ve geliştirilmesi Batı dünyasına aittir.

Semantik ilmimi başarıyla kullanan Japon bilim adamı Toshihiko İzutsu Kur'an'da Allah ve İnsan İslam Düşüncesinde İman Kavramı gibi sahanın abide eserlerini kaleme almıştır.

Semiyotik ilmi canlı varlıkların birbirleri arasında bildirişim amacıyla kullandıkları her tür işaret sistemini ele alan ilimdir.

Semantik ve semiyotik arasındaki fark

Semantik kelimelerin anlamlarını tespit eden ve bu anlamlarda ki değişimleri inceleyen bir ilim iken bu alanla iç içe görünen semiyotik daha geniş bir sahayı ihata eder ve dilsel olsun ya da olmasın tüm işaretlerin gösterilenleri üzerinde fikirler yürütür.semiyotik tüm gösterge türleriyle ilgilendiği için hem semantikten hem de hermenötikten(yorumbilim)daha geneldir.

Semiyotik süreç dört aşamadan oluşur:

Algı ;koklama görme işitme ve dokunma duyularına dayana ve somut alemde var olan maddi bir şeyin duyu organlarımızla algılanmasını ifade eden duyusal düzeydir.

Bilme ;söz konusu maddi şeyin semiyotik tabiatının barındırdığı zihinsel bir uğraşmayı içerir.

Anlam ;işaretlerin şifrelerini çözme uğraşısıdır.bu anlama ulaşmada ilk düzeydir.

Açıklama ;bazen dağınık veya yanlış olabilen anlamın açıklaması ki daha derin bir düzey içerip içermediğini bilme çabası devreye girer

Kur'an'ın mucizevisüpersentetik bir dil örgüsü olduğunubu sebeple muhatabın Kur'an bütüncüllüğü içerisinde şık durmayan bir anlamı nasslara yükleyemeyeceğini ifade eden meşhur dilbilimci Abdulkahir el-Cürcani dir.

Hermeneutik(yorumbilim) kelimesini kökeni Yunan düşüncesine dayanır.yunan mitolojisinde tanrıların mesajlarını insanlara Hermes ilettiği bu mesajlara kendi yorumunu da katardı.bu sebeple yorumbilimi anlamındaki hermenötiğin köken itibarıyla bu kelimedenden geldiği kabul edilir. Hermenötiğin temel itibarıyla "söylemek" "izah etmek" ve "tercüme etmek" anlamlarından oluşan üç manası vardır.

Hıristiyan ilahiyatında Kutsal Kitabın yorumlanması sürecine Teolojik hermenötik denir.

Hermenötiğin sistematik hale gelmesi batıdaki aydınlanma düşüncesine karşı geliştirilen romantik hermenötik ile olmuştur.

Wilhelm Dilthey- yöntembilimsel hermenötik

Heidegger- varoluşçu hermenötik

Gadamer-felsefi hermenötik

Habermas ve Apel-eleştirel/aşkın hermenötik

Betti ve Hirsch-nesnel yorumsamacılık hermenötiği

Teolojik hermenötik uygulanabilecek alanlar olsa da kitab-ı mukaddes üzerinde icra edilen bu tür edebi kritikler Kur'an için asla söz konusu olmayacaktır.Kur'an'da ilahi bir mesaj bulunduğu ve bu mesajın bir yorum aracılığı ile elde edilebileceği doğrudur.ancak Kur'an bunu tahrife uğramamış metni üzerinden sunar.Metni aşan hiçbir yorumu kabul etmez.

Son dönem de adını en sık duyduğumuz batı hermenötik geleneğinden etkilendiği görülen modernist düşünür Fazlurrahman dır.

Fazlurrahman'a göre İslam dünyasındaki en ciddi mesele eğitimidir.

Fazlurrahman'a göre İslam düşüncesindeki yenilenmenin özü Kur'an algılarımıza bağlıdır.Şayet Kur'an algılarımızda bir yenilenme söz konusu olmaz ise Müslümanların özgün bir İslam düşüncesi ve buna bağlı olarak ideal anlamda bir İslami eğitim projesi ortaya koymaları mümkün olmayacaktır.

Fazlurrahman'a göre Kur'an'ı anlama ve yorumlama yöntemimiz ikili bir anlama faaliyetine ihtiyaç duyar.

Birincisi Kur'an'ın indiği dönem gitmek ve o dönemi bir bütün olarak değerlendirmektir. bu iki aşamadan oluşur. 1-ayetlerin tarihi ortamlarını ve cevap olarak geldikleri meseleleri derinlemesine tahlil etmek. 2-tespit edilen bütünlük içerisinde süzerek ahlaki içtimai ilkeler çıkarmaktır. İkincisi ilk faaliyette ortaya konan çabalar sonucunda ulaşılan genel ahlaki içtimai ilkeler bu aşamada aktüel meseleler göz önüne alınarak yeniden biçimlendirilmelidir. bu da içtihat eylemidir.

Fazlurrahman'a göre İslam dünyasında modernleşme 19. asırda başlamıştır.

Fazlurrahman'ın geleneği eleştirirken rahat davranıp batı karşısında aynı cesareti gösterememesi kullandığı kavramların önemli bir kısmının İslam dünyasına yabancı olması içtihat anlayışında geleneksel anlayıştan farklı olarak Kur'an'ın tarihsel arka planı dikkate alması sünnetin işlevselliği konusunda geleneksel algılarla uyumsuz görüşleri savunması.

Muhammed Arkoun Kur'an nasslarını yorumlamada tek çabası Arap-İslam düşüncesine tarihselci bakış açısını egemen kılabilmektir.

Hasan Hanefi'ye göre Kur'an metni yedi kategoriye sahiptir bunlar 1-Kadim olan Allah kelamıdır ki künhüne vakıf olunması imkansızdır.

2-Levh-i Mahfuz'da yazılı olan kelimeler.

3-Peygambere ulaştırılması için Cibril'e verilmiş olan kelimeler.

4-Cibril'den Peygamber'e muayyen bir zaman diliminde aktarılan kelimeler.

5-Kulakların dinlediği dillerin okuduğu kelimelerdir ki Peygamberce yanlış anlamalara karşı tashihi ya da yeni bir vahiy ile değiştirilmesi söz konusuydu.

6-Her asırda yorumlanan ve tefsire tabi tutulan kelimeler.

7-Daha üst düzeyde yorumlanan kelimeler.

Hasan Hanefi'ye göre İslam dünyasında öne çıkartılması gereken tefsir''vakii/olgusal tefsir'' olmalıdır. Vakii tefsir asla literal (sadece lafzın sınırları içerisinde hareket eden) bir tefsir değildir. içerik ve gaye kriterlerini göz önüne alırmak ve mesalih ekseninde hareket eder; çünkü zarurat-ı diniyyeyi (canınmalınaklinneslindinin korunması zarureti) bırakıp; ikinci üçüncü konulara takılmak vahyin mantalitesine terstir.

Ebu Zeyde göre Kur'an yetkinliğine inmiş olduğu dilden alır.

İslam dünyasındaki modernist düşünürler

Fazlurrahman

Muhammed Arkoun

Hasan Hanefi

Nasr Hamid Ebu Zeyd

Matbu Kur'an tercümelerinin ilk basımları Tanzimat fermanından sonradır.

Türkiye'de Türkçe Kur'an ve tefsir çalışmaları özellikle ittihatçı söylemin egemen olmasından sonra hız kazanmıştır.

Türkiye'de şiir şeklinde yapılan meal çalışmasına örnek Bedri Noyan - Kur'an-ı Kerim (Türkçe -şiir)dir.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın meali Hak Dini Kur'an Dili Meali (1930'lu yıllar)dir.

Hamdi Yazır'ın meali iki bölümde: ilkinisi; tefsirinin sadece meal kısmı oluşturulmuş ikincisini eserin tefsir

kısımında yer alan Kur'an tercümeleri oluşturur.

Türkiye'de yapılan en özgün meal çalışması kendinden sonraki bütün meal çalışmalarını istisnasız etkileyen Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili Meali dir.

Ömer Rıza Doğru'nun meali Tanrı Buyruğu (iki cilt 1947)dur.

Tanrı Buyruğu temel olarak iki bölümden oluşur:ilk bölüm "birinci ayırım" İslam hakkında genel bilgiler vermiş tefsir usulü tarzda mukaddime yazmıştır.

"ikinci ayırım" Hafız Osman hattıyla yazılmış Kur'an metninin de bulunduğu meal ve tefsir bölümüdür.

Tanrı Buyruğu Doğu Batı kaynaklarını ayırt etmeksizin taramak suretiyle kırk yılda tamamlanmıştır.

Harfi tercüme yerine tefsiri tercümeyi esas alır

Akıcı ve anlaşılır bir Türkçe kullanılır

Sureler hakkında kısa bilgiler verir.

Ayetler arasındaki bütünlüğe azami gayret gösterir.

Tanrı Buyruğu'nun eleştirilen yanı Mevlana Muhammed Ali'nin Kadiyani görüşünden etkilendiği itham edilmiştir.

Hasan Basri Çantay'ın meali Kur'an-ı Hakim ve Meal-i Kerim(3 cilt /1953)dir.

Çantay eserin mukaddimesinde Türkçe'de kendinden önce kaleme alınmış Kur'an tercümeleri hakkında bilgiler vermiş onların eksik yönlerine işaret etmiştir.Bu meallerin gelişen zamanla birlikte yeni ihtiyaçları karşılamadığından hareketle kendisinin bir meal yazmaya koyulduğunu ifade etmiştir.

Mealinin kaynakları arasında Keşşaf Mefatihü'l-Gayb Beydavi Medarikü't-Tenzil Uyunu't-Tefasir gibi klasik eserler vardır.

Mealci söylemlerin toplumda kabul görmesine yol açan sebepler İslam dünyasının Kur'an'a yabancılaşması

geleneksel anlayışların Kur'an'ın zengin anlam dünyasına ulaşılmasında bir engel işlevi görmeye başlaması

siyasi ve mezhebi kaygıların dinin önüne geçmesi

taklitçiliğin Müslüman toplumlara etkilemesi

kur'an'la ilişki kurmada arap dilinin Arapça bilmeyen kitleler açısından bir problem olarak öne çıkması.

Mealcilik hareketinin diğer ismi Kur'ancılık.ilk olarak Hint alt kıtasında ortaya çıkmıştır.Abdullah

Çekralevi tarafından geçtiğimiz asrın başında kurulan ehlüz zikr vel kur'an hareketi hind Müslümanları başta olmak üzere İslam dünyasının birçok bölgesinde taraftar bulmuştur.

Türkiye'deki mealci kesimi etkileyen eserler 1970 li yıllarda Türkçe'ye tercüme edilen Seyyid Kutub'un Fi Zilali'l Kur'an adlı tefsiri ile Yoldaki İşaretler adındaki kitabıMevdudi'nin Tefhimü'l-Kur'an ı ile Kur'an'da Dört

Terim i ve İsmail Cerrahoğlu'nun Tefsir Usulü adlı eseri.

Mealcilik hareketinin etki alanı 1979'daki İran devrimi ile güç kazanmıştır.

Çıkardıkları süreli yayınlar 1980 ihtilalinden sonra Kelime dergisi

1988 yılında neşrine başlanan Kalem dergisi(mealcilik hareketinin ciddi anlamda görüşlerini yansıttığı dergi)dir.

Mealcilik hareketinin temel argümanı Kur'an'ın mübin (açıklayıcı ve anlaşılır) bir metin olduğudur.Sünneti kabul etmezler.

Mealcilik hareketinin bugünkü hali Türkiye’de pek çok kesimi etkisi altına almış olsa da hiçbir zaman bir ekol haline gelmediğinden için homojen bir topluluk olarak mealci bir grup bulunmamaktadır. Mealcilik hareketinin önemli bir sonucu müslüman entelektüeller meal okumalarından sonra dini bilgi açısından birçok konuda yetersiz olduklarını görmüşlerdir. Bu yetersizlik Türkiye’de meal-tefsir tarzı kısa tefsirlerin doğuşunu hazırlamıştır.

Meal-tefsirlerin genel özelliği fazla hacimli olmamalarıaktüel konulara temas etmelerianlaşılr bir dil kullanmalarıdır.

Meal –tefsir sahasında Türkiye’de neşredilmiş en önemli eserler Muhammed Esed – Kur’an Mesajı Mustafa İslamoğlu – Hayat Kitabı Kur’an

İhsan Eliaçık- Yaşayan Kur’an

Muhammed Esed rasyonel bakışta Batı düşüncesinden

metot ve düşüncesini Kur’an ve hadis ile sınırlandırma hususunda selefi düşünceden ayetleri mecazi yorumu tabi tutmada İslam kültüründen sembolik yaklaşımlarda ise kısmen batı ve Hint-Pakistan alt kıtası düşünce ekollerinden etkilenmiştir.

Esed eserini Kur’an’ı muasır dünyaya anlaşılır bir dille sunmak amacıyla kaleme almıştır.

Çalışmasında Zemaşeri Fahrüddin er-Razi gibi klasik Abduh gibi modern kaynakları kullanmış; Kur’an’ı antropolojikpsikolojiksemantik ve semiyotik okumalara da tabi tutmuştur.

Özellikle batı dünyasında yaşayanlara açık anlaşılır ve üslup itibarıyla yüksek edebi karaktere sahip meal-tefsir yazmayı hedefleyen Esed Arap diline derin vukufu sayesinde bunu başardığı söylenebilir.

Esed cennet ve cehennem hakkındaki pek çok ayeti mecaza hamletmesibazı mucizeleri ise rasyonalist bir yaklaşımla tefsir etmesi eleştirilmiştir.

Kur’an’ın nüzul sırasına göre tefsir edilmesi /bir tefsir yazım yöntemi olarak ortaya çıkması yeni olsa da Kur’an’ı anlama yöntemi olarak Hz. Peygamber dönemine kadar uzanan bir geçmişi vardır.

Sahabenin inen on ayeti hayatlarına uygulamadan diğer on ayete geçmemeleri onların nüzul sıralamasına uygun bir yöntemle okuduklarını gösterir.

Nüzul sebeplerine göre tefsir edilmesi yöntemi öncelikle surelerin tarihsel ve mekansal alt yapıları tespit edilmeye çalışılırsa elde edilen tarihi verilerle ayet ve sureler arası ilişki ağları gözden geçirilip her ifadeyi yakın ve siyakını alarak yorumlar.

Kur’an’ı nüzul sırasına göre yorumlayan tefsirlerin en önemlilerinin ilki Muhammed İzzet Derveze’nin et_ Tefsiru’l-Hadis adlı eseridir.

Derveze’nin bu tefsiri yazma amacı modern dönemde İslam dünyasının Kur’an’ı anlama noktasında ihtiyaç duyduğu meselelerde onlara yardımcı olmaktır. Özellikle Müslüman gençler arasında Kur’an’ın anlaşılması noktasında büyük bir ihtiyaç olduğunu söyler.

Derveze’nin tefsirini özgün kılan özellik hem bir ilim adamı olması hem de bir aksiyoner olmasıdır.

Derveze’nin eleştirilebilecek en ciddi görüş Kur’an kıssalarının anlatımında önemli olanın verilmek istenen mesaj olduğunu iddia etmesidir.

Derveze’ye göre Peygamberin nübüvvetini ispat için kendisine verilen tek mucize Kur’an’dır.